

۱۴۴۲/۳/۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگ آموزش و رسانه

دکتر ابراهیم الفضل بختیاری

استادیار رسانه و آموزش و برنامه‌ریزی آموزشی

بهناز سقین

پروفسور آموزش و کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی

با همکاری:

دکتر مریم اکبرزاده

انتشارات آوای نور

شابک	978-600-309-204-4
شماره کتابشناسی ملی	۴۴۱۱۳۸۵
عنوان و نام پدیدآور	فرهنگ آموزش و رسانه ابوالفضل بختیاری، بهناز حق بین، با همکاری مریم اکبرزاده.
مشخصات نشر	تهران: آوای نور، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۸۴ ص.
پادداشت	کتبنامه.
موضوع	رسانه‌های گروهی در آموزش و پرورش Mass media in education
موضوع	تکنولوژی آموزشی Educational technology
موضوع	انگیزش در آموزش و پرورش Motivation in education
موضوع	تدریس اثربخش Effective teaching
رده بندی دیویی	۳۳۵/۳۷۱
رده بندی کنگره	۱۳۹۵۱۰۴۳LB / ۴۶۲۶ب
سازمانده	بختیاری، ابوالفضل، ۱۳۴۵ - حق بین، بهناز، ۱۳۵۹ -
شناسه	اکبرزاده، مریم، ۱۳۵۵ -
وضعیت فهرست نویسی	فیها

تهران - میدان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری،
پلاک ۹۹ - طبقه دوم تلفن: ۶ و ۵۵ / ۶۶۹۶۷ / دورنگار: ۶۶۴۸۰۸۸۲

فرهنگ آموزش و رسانه

تالیف: دکتر ابوالفضل بختیاری - بهناز حق بین

باهمکاری: دکتر مریم اکبرزاده

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ: اول ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۲۰۴-۴

قیمت ۱۲۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر و مولف محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
خ	پیشگفتار.....
۱	فصل اول: فناوری اطلاعات در آموزش و پرورش.....
۱	مقدمه.....
۳	کاربرد فناوری اطلاعات در آموزش و پرورش.....
۹	رسانه و انگیزش.....
۱۱	اهمیت استفاده از رسانه.....
۱۲	خلاصه فصل.....
۱۳	فصل دوم: انگیزش و یادگیری.....
۱۳	مقدمه.....
۱۴	مفهوم انگیزش.....
۱۷	انواع انگیزش و مقیاس‌های افزایش آنها.....
۱۸	انگیزش درونی.....
۱۹	انگیزش بیرونی.....
۲۰	مقیاس‌های افزایش انگیزش درونی و بیرونی.....
۲۰	تمرکز برکنجکاوی.....
۲۳	انگیزش تحصیلی.....
۲۳	عوامل مدرسه‌ای مؤثر بر انگیزش تحصیلی.....
۲۶	اهمیت انگیزش تحصیلی در آموزش و پرورش.....
۳۰	تأثیر گروه همسالان بر انگیزش تحصیلی.....
۳۱	عوامل مؤثر در انگیزش.....

۳۱	نقش نیازها و ساقها
۳۲	اصل تقویت
۳۳	خودپندارنده و انگیزش
۳۳	اهمیت دوستان
۳۵	سایه های انگیزش تحصیلی
۳۵	مولفه انتظار
۳۸	مولفای انگیزش
۳۹	ارزش تکلیف
۴۰	مولفه های علفی انگیزش
۴۱	نظریه های انگیزش
۴۲	رویکرد رفتاری نگر به انگیزش
۴۳	نظریه انسانی نگر به انگیزش
۴۳	نظریه ی سلسله مراتب نیازهای مریو
۴۷	رویکرد شناختی به انگیزش
۴۸	رویکرد اجتماعی نسبت به انگیزش
۴۸	نظریه برانگیختگی
۵۰	ارتباط اسناد با انگیزش (نظریه نسبت دادن)
۵۲	عوامل بنیادی موثر بر افزایش انگیزش دانش آموزان
۵۲	فرهنگ
۵۳	خانواده
۵۴	علم
۵۸	جو کلاسی

متغیرهای آموزشی	۶۰
ویژگی‌های دانش‌آموزان با انگیزه	۶۲
شیوه‌های 'رتقا' انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان	۶۳
۱- آگاهی شاگردان از هدفهای درس	۶۳
۲- رقابت یا رقابت	۶۴
۳- استفاده از شیوه‌های نوین تدریس	۶۴
۴- استفاده به جای تشویق‌های کلامی و صراحت بازخورد	۶۵
۵- آسار به دیوار بودن روال آموزش	۶۵
۶- ممنوع کردن آموزش	۶۵
۷- مشارکت در یادگیری توسط فراگیران	۶۶
۸- بازخورد به موقع	۶۶
۹- تکالیف متناسب با سطح توانایی فراگیر	۶۶
۱۰- استفاده از مشوق‌های درونی و بیرونی	۶۷
توجه به اصل انگیزش در سیره معصومین	۶۷
آگاهی‌بخشیدن درباره جهل	۶۷
تشویق به علم‌آموزی	۶۸
تشویق و ترغیب دانش‌پژوهان	۶۹
تعریف یادگیری	۶۹
آموزش و یادگیری	۷۲
نقش انگیزش در یادگیری	۷۳
فصل سوم: رسانه‌های آموزشی	۷۹
مقدمه	۷۹

۸۰	انواع رسانه‌های آموزشی
۸۰	رسانه‌های دیداری
۸۱	رسانه‌های شنیداری
۸۲	رسانه‌های دیداری شنیداری
۸۳	رسانه‌های چند حسی
۸۵	چند رسانه‌ای ها
۸۷	چند رسانه‌ای های آموزشی مبتنی بر رایانه
۸۹	مبانی نظری چند رسانه‌ای های آموزشی
۹۰	نظریه شناختی یادگیری چند رسانه‌ای
۹۱	تاریخچه استفاده از چند رسانه‌ای ها
۹۱	انواع چند رسانه‌ای ها
۹۱	برنامه‌های چند رسانه‌ای تعاملی
۹۲	برنامه‌های چند رسانه‌ای غیر تعاملی
۹۲	شیوه‌های استفاده از چند رسانه‌ای ها در آموزش
۹۳	عناصر نظام چند رسانه‌ای
۹۳	متن
۹۶	صوت
۹۸	تصویر و گرافیک
۹۹	متحرک سازی (انیمیشن)
۱۰۰	ویدئو
۱۰۱	رابط گرافیکی کاربر
۱۰۳	اصول ضراحی محتوای چند رسانه‌ای

مراحل تولید پروژه‌های چندرسانه‌ای.....	۱۰۵
مراحل توسعه پروژه چندرسانه‌ای.....	۱۰۷
مزایا و معایب چندرسانه‌ای‌های آموزشی.....	۱۰۸
ارزشیابی رسانه‌های آموزشی.....	۱۱۱
پاسگیری از طریق چندرسانه‌ای‌های آموزشی.....	۱۱۲
انتخاب تصاویر برای پردازش در حافظه‌ی فعال دیداری.....	۱۱۳
سازمان‌دهی دانش در قالب الگوی کلامی.....	۱۱۴
هفت اصل طراحی مبتنی بر یادگیری چندرسانه‌(اصول هفت گانه‌های مایر)	
اصل چندرسانه‌ای.....	۱۱۴
اصل مجاورت فضایی.....	۱۱۵
اصل مجاورت زمانی.....	۱۱۵
اصل انسجام.....	۱۱۵
اصل چگونگی وجه حسی.....	۱۱۶
اصل افزونگی.....	۱۱۶
ملاک‌های انتخاب یک رسانه‌ی یادگیری.....	۱۱۷
الف. هم خوانی باهدف‌ها، محتوای درس و شیوه‌های تدریس.....	۱۱۷
ب. توانایی انتقال پیام مورد نظر.....	۱۱۸
ج. انطباق با ویژگی‌های یادگیرندگان.....	۱۱۸
د. شیوه آموزشی.....	۱۱۹
هـ. موضوع آموزشی.....	۱۲۰
ز. شرایط و امکانات.....	۱۲۰

۱۲۰	کاربرد رایانه در آموزش و یادگیری
۱۲۳	رسانه و افزایش انگیزش
۱۲۵	رسانه و انگیزش درونی
۱۲۸	رسانه و انگیزش بیرونی
۱۳۱	موک چیست؟
۱۳۳	مفاهیم کلیدی موک
۱۳۶	رویکردهای آموزشی موک
۱۴۵	خلاصه فصل
	فصل چهارم: تاثیر انگیزش و رسانه در دوره ابتدایی و تحولات
۱۴۷	روانشناختی مطابق با این دوره
۱۴۷	مقدمه
۱۴۸	ویژگی‌های شناختی دانش آموزان ابتدایی
۱۵۱	اهمیت آموزش علوم تجربی در دوره ابتدایی
۱۵۵	فرایند درس علوم در ابتدایی
۱۵۷	روش‌هایی نو در یاددهی و یادگیری
۱۶۷	خلاصه فصل
۱۶۹	سخن پایانی
۱۷۱	منابع و کتابشناسی

پیشگفتار

فناوری‌های نوین ارتباطات و اطلاعات، دنیایی که در آن زندگی میکنیم و روش‌های آموزش و یادگیری (فرهنگ آموزش) و چگونه زیستن را تغییر داده است. انگیزش و رسانه در چند دهه اخیر توسط صاحب‌نظران و اندیشمندان مورد توجه قرار گرفته است، چرا که [هر دو] نقش مهمی در جریان یادگیری دارد. به دیگر سخن، رغبت محرکی است که فعالیت را افزایش می‌دهد. برای این که یادگیری فعال صورت پذیرد، شاگردان باید نسبت به موضوعی که می‌خواهند فراگیرند، علاقه مند باشند. در این باره نیز گفته شده است: «برای ایجاد علاقه، لازم نیست که موضوعات درس را به طور تصنعی جالب نشان دهیم، همین که مطالب و مفاهیم درسی بر اساس نیاز شاگردان تنظیم شده باشد و مسائل اساسی و واقعی آنان را مطرح سازد و به آنان برخورد با محیط کمک کند، رغبت آنان برانگیخته خواهد شد.

هدف اصلی کتاب حاضر تدوین اثری مناسب برای آموزش رابطه‌ی انگیزش و رسانه در آموزش و پرورش است. محتوای کتاب طوری تهیه شده است که می‌توان از آن در دروس روانشناسی یادگیری، کاربرد انگیزش در آموزش، تکنولوژی و کاربرد رسانه‌ها در آموزش و سایر دروس وابسته به آن استفاده کرد. با توجه به ضرورت برگزاری کلاس‌های آموزشی و دوره‌های ضمن خدمت، سر فصل‌های کتاب‌های حاضر می‌تواند در تعداد زیادی از این دوره‌ها کاربرد داشته باشد.

گسترش و توسعه‌ی فن آوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه‌های آموزش و پرورش، گامی مؤثر و ماندگار بوده که توانسته تحول کیفی در اهداف، برنامه‌ها، روش‌ها و شیوه‌ها ایجاد کند و در نتیجه اثربخشی آموزش و پرورش را به دنبال داشته باشد. پیش‌بینی می‌شود با توسعه فن آوری، رویاهای دیرینه و مسائل و مشکلات لاینحل در فضا کاربردی کردن آموزش و پرورش، تمرکز بر توانایی و نیازهای یادگیرندگان به‌دینه کردن دانش آموز محوری و تغییر نقش معلم به عنوان راهنما [رهبر آموزشی] و بالآخر اصلیت بخشیدن به آموزش مادام‌العمر^۱ محقق شود. انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان یکی از شاخص‌های مهم در آموزش و پرورش است و تمام کوشش‌های این نظم در جامع جامعی عمل پوشاندن به این امر تلقی می‌شود. به عبارتی دیگر جامعه و به ویژه نظام آموزش و پرورش به رشد و تکامل موفقیت آمیز دانش‌آموزان و جایگاه آنان در جامعه و نسبت به آن نگران است و انتظار دارد کودکان و دانش‌آموزان در جواب گوناگون ابعاد شناختی، عاطفی، شخصیتی، کسب مهارت‌ها و توانایی‌ها آن چنان که باید انگیزش و معرفت و تعالی یابند. برای رسیدن به انگیزش کافی در دانش‌آموزان لازم است به عوامل زیر در آن توجه خاصی مبذول گردد.

در این راستا یکی از عوامل مهم در توسعه نظام‌های آموزشی، بهره‌گیری از تکنولوژی نوین آموزشی است. فن آوری در مدارس نه برای کمک به دانش آموز برای کسب نمره بیشتر و امتیاز بالاتر، بلکه برای تجهیز وی برای حل مسئله یعنی زندگی قابلیتی به جا یافته است. اینک وقت آن رسیده است که ما نیز با استفاده از فناوریهای جهانی، کاملاً فراهم و ممکن، با دیدی نو و روشن از مفهوم یاد آوری، نقش فن آوری به بازسازی هدف‌های آموزشی و درسی پردازیم و نسبت به تغییر روش‌ها و اتخاذ سیاست‌ها، خط مشی‌ها و راهبردهای عملی لازم اقدام کنیم. استفاده از فن آوری‌های جدید و تلفیق آن‌ها با تجارب یادگیری، دانش آموزان را در یادگیری، تصمیم‌گیری، سرمشق قرار دادن بررسی‌های علمی، تجربه کردن ابعاد متعدد هنری، حل مسائل و مشکلات حقیقی و سرانجام شرکت در بسیاری از جوامع و فعالیت‌های گروهی یاری می‌دهد. بر اساس چنین نگاهی انتظار می‌رود نرم افزار که یک ارزشی که یکی از فناوری‌های جدید و تلفیقی است، می‌تواند ابزار مناسبی برای یادگیری نیز باشد. در کتاب حاضر فصل اول به معرفی کاربرد فناوری اطلاعات در آموزش و پرورش، رسانه و انگیزش و اهمیت استفاده از رسانه در آموزش اختصاص دارد. در فصل دوم به مفهوم انواع انگیزش، مقیاس‌های افزایش انگیزش، عوامل موثر بر آن، نظریه‌های انگیزش و عوامل بنیادی و شیوه‌های ارتقا انگیزش و یادگیری می‌پردازد در فصل سوم مبحث را به رسانه و کاربرد، انواع رسانه، چندرسانه‌ای -

ها... نظریه شناختی انواع چند رسانه‌ای‌ها، اصول طراحی محتوای چند رسانه‌ای، مزایا و معایب چند رسانه‌ای، یادگیری از طریق چند رسانه‌ای و هفت اصل طراحی مبتنی بر یادگیری اختصاص دادیم و در فصل چهارم نقش رسانه و انگیزش در یادگیری را در دوره ابتدایی بررسی کردیم و در انتهای هر فصل یکدیگر از مفاهیم را در اختیار خوانندگان گرامی قرار دادیم. امید است که این کتاب بتواند شرایط و زمینه‌ای را فراهم آورد تا در آن دانش‌آموزان و دانش‌جویان و معلمان گرامی در فعالیت یادگیری برانگیخته شوند. در این کتاب تلاش‌های زیاده‌انجام شده است تا مطالبی مفید و منسجمی در اختیار کلیه خوانندگان قرار گیرد، اما ر آنجا که هر کاری نقاط قوت و وضعی را به همراه دارد از کلیه خوانندگان عزیز، خواهشمندیم تا از طریق نشانی^۱، نقطه نظرات ارزنده خود را بیان فرمایند. از همکاری شما هم معصومه نصرالهی و خانم دکتر مریم اکبرزاده فتح‌آبادی (هیات علمی دانشگاه پیام نور کرمان) در ویراستار علمی این اثر سپاسگزاریم.

والفضل بختیاری

مناز حق بین